Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2022. № 6.

DOI: 10.32702/2307-2105.2022.6.32

УДК: 336.71-047.64

М. А. Дронь,

аспірант, Український державний університет науки і технологій

ORCID ID: 0000-0001-9881-9521

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ БАНКУ ЗА ВНУТРІШНІМИ ЛІНІЯМИ БЕЗПЕКИ

M. Dron,

Postgraduate student, Ukrainian State University of Science and Technologies

BANK'S FINANCIAL RISK MANAGEMENT BEHIND INTERNAL SECURITY LINES

Стабільність банківської системи позитивно впливає на інвестиційну активність та економічне зростання в країні.

У сучасних умовах значну роль відіграє процес управління фінансовими ризиками (кредитний, ринковий, ліквідності), який базується на передових банківських технологіях та світовому досвіді оцінки зовнішніх і внутрішніх факторів. В умовах фінансової нестабільності перед керівництвом банку постає завдання підвищення фінансової стійкості установи шляхом впровадження ефективної системи ризик-менеджменту.

Фінансові ризики пов'язані з активно-пасивними операціями банку, тобто з його основною діяльністю. Управління цими ризиками стає невід'ємною частиною забезпечення сталого розвитку банку в звичайних і кризових умовах.

Важливу роль в управлінні фінансовими ризиками банку відіграють лінії безпеки, які дозволяють забезпечити необхідний рівень фінансової стабільності установи, мінімізувати фінансові ризики та усунути конфлікт інтересів груп інтересів.

Banks are part of a single economic body as one of the important sectors of the economy. The financial condition of the banking system and the economy as a whole are two interrelated phenomena. The efficiency of the banking system has a positive effect on investment activity and economic growth in the country.

The financial stability of the banking system should be considered its ability in a dynamic market environment to withstand the effects of negative external and internal factors, ensure the reliability of preservation and return of deposits of legal entities and individuals, protect the interests of shareholders and timely fulfill its obligations to ensure financial state security.

In modern conditions, a significant role is played by the process of financial risk management (credit, market, liquidity), which is based on advanced banking technologies and world experience in assessing external and internal factors. The bank's management in the face of financial instability is faced with the task of increasing its own financial stability by identifying and implementing system-forming components that form a system of strategic management of the bank's financial stability. The main reasons for this attitude are: pandemic, war, financial instability, political tensions, avoidance of additional costs.

The purpose of modern banking risk management is to reduce the negative impact of internal and external factors that can lead to deterioration of the financial condition of the institution. Financial risks (credit, market, liquidity) are associated with active-passive operations of the bank, ie with the main activity. Managing these risks becomes an integral part of ensuring the sustainable development of the bank in ordinary and crisis conditions.

A significant role in the bank's financial risk management is played by "lines of protection", which allow to ensure the required level of stability of the institution,

high level of protection and security, minimize financial risks and eliminate conflicts of interest of stakeholders.

On the first line, risks are identified and measured; the second line is responsible for independent risk assessment, and the third is responsible for defining financial risk management strategies and resolving conflicts of interest between internal and external stakeholders.

Ключові слова: *банк; фінансові ризики; ризик-менеджмент, лінії безпеки, стрес-тестинг, ризик-апетит.*

Keywords: *risk; bank; financial risks; risk management, safety lines, stress testing, risk appetite.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Метою сучасного банківського ризик-менеджменту є зменшення негативного впливу чинників внутрішнього та зовнішнього середовища, які можуть призвести до погіршення фінансового стану установи. Фінансові ризики (кредитний, ринковий, ліквідності) пов'язані з активно-пасивними операціями банку, тобто з основною діяльністю. Управління цими ризиками стає невід'ємною умовою забезпечення стійкого розвитку банку в ординарних та кризових умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблемам розвитку банківського ризик-менеджменту присвячено праці таких дослідників, як Бобиль В. [1], Бондаренко Л. [2], Брайонович-Братанович С, Васильєва Т. [3], Волошко І., Грюнинг Х. Ван. [4], Едвардес У. [5], Єпіфанов О., Коваленко В. [6], Козьменко С. [7], Роуз П. [8], Шпиг Ф. На нашу думку, потребують подальших досліджень питання управління фінансовими ризиками банку через виокремлення певних ліній захисту.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою роботи є дослідження проблеми ефективного управління фінансовими ризиками (кредитний, ринковий, ліквідності) за внутрішніми лініями безпеки банку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Значну роль в управлінні фінансовими ризиками банку відіграють «ліній захисту», які дозволяють забезпечувати необхідний рівень стійкості установи, високий рівень захисту та безпеки, мінімізацію фінансових ризиків та виключення виникнення конфлікту інтересів стейкхолдерів.

Лінії захисту поділяються на внутрішні (на рівні банку) та зовнішні (на рівні національного регулятора).

У свою чергу внутрішні лінії захисту мають три складові:

- мета першої лінії – це ідентифікація, управління та прийняття фінансового ризику в рамках встановлених обмежень (лімітів);

- мета другої лінії – це незалежна оцінка та контроль фінансових ризиків;

- мета третьої лінії – це незалежна оцінка ефективності системи ризик-менеджменту, визначення стратегії управління фінансовими ризиками, вирішення конфлікту інтересів внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів (див. таблицю 1).

Таблиця 1. Внутрішні та зовнішні лінії захисту банку

Лінії захисту	Функції
Внутрішні лінії захисту (на рівні банку)	
Перша лінія	- ідентифікація фінансових ризиків; - виявлення та первинна оцінка фінансових ризиків у процесі реалізації банківських продуктів; - забезпечення відповідності прийнятого фінансового ризику встановленим лімітам та регуляторним (економічним) нормативам; - розробка та реалізація заходів, необхідних для дотримання встановлених обмежень; - формування первинної звітність за фінансовими ризиками;

Продовження Таблиці 1

Лінії захисту	Функції
Внутрішні лінії захисту (на рівні банку)	
Друга лінія	- надання експертизи стосовно ідентифікації фінансових ризиків, які виникають через випуск нових банківських продуктів або виходу банку на нові ринки; - розробка та узгодження методології управління та оцінки фінансових ризиків; - оцінка агрегованого (сукупного) рівня фінансових ризиків; - прогнозування та моніторинг рівня фінансових ризиків; - розробка системи обмежень рівня фінансових ризиків (розробка до затвердження лімітів апетиту до ризику); - незалежні від першої лінії оцінка рівня ризиків, контроль відповідності фактичного рівня ризику встановленим лімітам; - контроль за дотриманням регуляторних нормативів; - проведення процедур стрес-тестування; - формування звітності з фінансових ризиків та доведення її до колегіальних органів банку; - тестування та валідація моделей оцінки фінансових ризиків; - розвиток ризик-культури банку
Третя лінія	- оцінка ефективності системи ризик-менеджменту банку; - інформування акціонерів про виявлені недоліки в системі управління фінансовими ризиками; - контроль усунення виявлених недоліків у системі ризик-менеджменту банку; - визначення стратегії управління фінансовими ризиками банку; - вирішення конфлікту інтересів внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів
Зовнішня лінія захисту (на рівні національного регулятора)	
Четверта лінія	- встановлення регуляторних обмежень щодо рівня фінансових ризиків (нормативи); - оцінка рівня ефективності системи ризик-менеджменту банку; - розробка методичних рекомендацій стосовно ідентифікації, оцінки та інструментів управління фінансовими ризиками; - перевірка фінансових звітів банку, у тому числі аналіз розміру відкритих позицій, які знаходяться під ризиком

В процесі управління кредитним ризиком рекомендовано задіяти наступні центри відповідальності та колегіальні органи банку:

- перша лінія захисту: відділ корпоративного бізнесу, відділ роздрібного бізнесу, казначейство;
- друга лінія захисту: відділ управління банківськими ризиками, кредитний комітет банку;
- третя лінія захисту: відділ внутрішнього аудиту, правління та рада банку.

Функції названих центрів відповідальності та колегіальних органів банку наведено в таблиці 2

Таблиця 2. Управління кредитним ризиком за внутрішніми лініями захисту банку

Орган управління	Функції з управління кредитним ризиком
1лінія	
Центри відповідальності (відділ корпоративного бізнесу та відділ роздрібного бізнесу, казначейство)	- ідентифікація та первинна оцінка кредитного ризику; - забезпечення відповідності прийнятого кредитного ризику встановленим лімітам та економічним нормативам національного регулятора; - розробка та реалізація заходів, необхідних для дотримання встановлених обмежень з кредитного ризику; - формування первинної звітність у рамках управління кредитним ризиком; - оцінка та моніторинг рівня забезпечення під кредитні операції
2 лінія	
відділ управління банківськими ризиками	- надання експертизи стосовно кредитного ризику, який може виникнути через випуск нових банківських продуктів або виходу банку на нові ринки; - розробка та узгодження методології управління та оцінки кредитного ризику; - незалежні від першої лінії оцінка рівня кредитного ризику, контроль відповідності фактичного рівня ризику встановленим внутрішнім лімітам; - контроль за дотриманням регуляторних нормативів з кредитного ризику; - проведення процедур стрес-тестування кредитного ризику; - формування методології створення резервів під кредитні ризики - розробка та узгодження заходів щодо зниження рівня кредитного ризику у разі порушення першою лінією захисту встановлених внутрішніх та зовнішніх обмежень за фактичними даними; - формування управлінської звітності з кредитного ризику для третьої лінії безпеки; - визначення вимог до процедур оформлення та методів оцінки забезпечення за кредитними зобов'язаннями контрагентів
кредитний комітет	- визначення порядку, пріоритетів та умов видачі кредитів; - затвердження методику оцінки фінансового стану позичальника та методику оцінки забезпечення за кредитними операціями; - прийняття рішень щодо запровадження нових або коригування існуючих кредитних продуктів; - встановлення нових або перегляд чинних лімітів за кредитним ризиком - виконання кредитної політики банку; - аналіз сукупного кредитного ризику, що приймається банком; - аналіз результатів стрес-тестування та інших показників кредитного ризику

Продовження Таблиці 2

Орган управління	Функції з управління кредитним ризиком
3 лінія	
відділ внутрішнього аудиту	оцінка ефективності системи та стратегії управління кредитним ризиком, у тому числі перевірка методології ідентифікації, оцінки та процедур управління кредитним ризиком, що встановлені внутрішніми документами банку
правління банка	- визначення кредитної політики банку - контроль за усуненням виявлених недоліків у стратегії управління кредитним ризиком; - організація процесу управління кредитним ризиком; - затвердження внутрішніх документів з управління кредитним ризиком
рада банку	- визначення стратегії управління кредитним ризиком - визначення схильності до кредитного ризику (апетит до кредитного ризику) - схвалення угод із пов'язаними особами, які можуть призвести до виникнення кредитного ризику

В процесі управління ризиком ліквідності рекомендовано задіяти наступні центри відповідальності та колегіальні органи банку:

- перша лінія захисту: відділ корпоративного бізнесу, відділ роздрібного бізнесу, казначейство та відділ інвестиційного бізнес;
- друга лінія захисту: відділ управління банківськими ризиками, комітет управління активами та пасивами;
- третя лінія захисту: відділ внутрішнього аудиту, правління та рада банку.

Функції названих центрів відповідальності та колегіальних органів банку наведено в таблиці 3

Таблиця 3. Управління ризиком ліквідності за внутрішніми лініями захисту банку

Орган управління	Функції з управління кредитним ризиком
1лінія	
центри відповідальності банку (відділ корпоративного бізнесу, відділ роздрібного бізнесу, казначейство, відділ інвестиційного бізнесу)	- ідентифікація та первинна оцінка ризику ліквідності; - формування первинної звітність у рамках управління ризиком ліквідності; - забезпечення відповідності прийнятого ризику ліквідності встановленим лімітам та економічним нормативам національного регулятора
2 лінія	
відділ управління банківськими ризиками	- надання експертизи стосовно ризику ліквідності, який може виникнути через випуск нових банківських продуктів або виходу банку на нові ринки; - розробка та узгодження методології управління та оцінки ризику ліквідності; - незалежні від першої лінії оцінка рівня ризику ліквідності, контроль відповідності фактичного рівня ризику встановленим лімітам; - контроль за дотриманням регуляторних нормативів з ризику ліквідності; - проведення процедур стрес-тестування ризику ліквідності; - розробка та коригування методології управління ризиком ліквідності за бізнес-напрямками банку; - розробка та узгодження заходів щодо зниження рівня ризику ліквідності у разі порушення першою лінією захисту встановлених зовнішніх та внутрішніх обмежень; - формування управлінської звітності з ризику ліквідності для третьої лінії безпеки
комітет управління активами та пасивами	- встановлення лімітів на GAP-розриви; - визначення оптимальної структури активів та пасивів банку; - визначення найбільш перспективних напрямів діяльності банку у процесі залучення та розміщення фінансових ресурсів - затвердження методології управління ризиком ліквідності; - прийняття рішень за основними параметрами портфелів цінних паперів - визначення стратегії та тактики дії банку на фінансовому ринку; - прийняття рішень щодо емісії цінних паперів банку; - аналіз результатів стрес-тестування та інших показників ризику ліквідності

Продовження Таблиці 3

Орган управління	Функції з управління кредитним ризиком
3 лінія	
відділ внутрішнього аудиту	оцінка ефективності системи та стратегії управління ризиком ліквідності, у тому числі перевірка методології ідентифікації, оцінки та процедур управління ризиком ліквідності
правління банка	- визначення політики управління ризиком ліквідності та забезпечення умов її ефективної реалізації; - контроль за усуненням виявлених недоліків у стратегії управління ризиком ліквідності; - організація процесом управління ризиком ліквідності; - затвердження внутрішніх документів з управління ризиком ліквідності
рада банку	- визначення стратегії управління ризиком ліквідності; - визначення схильності до ризику ліквідності (апетит до ризику ліквідності); - схвалення угод із пов'язаними особами, які можуть призвести до виникнення ризику ліквідності.

В процесі управління ринковим ризиком рекомендовано задіяти наступні центри відповідальності та колегіальні органи банку:

- перша лінія захисту: казначейство та відділ інвестиційного бізнес;
- друга лінія захисту: відділ управління банківськими ризиками, комітет управління активами та пасивами;
- третя лінія захисту: відділ внутрішнього аудиту, правління та рада банку.

Функції названих центрів відповідальності та колегіальних органів банку наведено в таблиці 4.

Таблиця 4. Управління ринковим ризиком за внутрішніми лініями захисту банку

Орган управління	Функції з управління кредитним ризиком
1лінія	
центри відповідальності банку (казначейство, відділ інвестиційного бізнесу)	- ідентифікація та первинна оцінка ринкового ризику; - забезпечення відповідності прийнятого ринкового ризику встановленим лімітам та економічним нормативам національного регулятора; - формування первинної звітність у рамках управління ринковим ризиком

Продовження Таблиці 4

Орган управління	Функції з управління кредитним ризиком
2 лінія	
відділ управління банківськими ризиками	- надання експертизи стосовно ринкового ризику, який може виникнути через випуск нових банківських продуктів або виходу банку на нові ринки; - розробка та узгодження методології управління та оцінки ринкового ризику; - незалежні від першої лінії оцінка рівня ринкового ризику, контроль відповідності фактичного рівня ризику встановленим лімітам; - контроль за дотриманням регуляторних нормативів з ринкового ризику; - проведення процедур стрес-тестування ринкового ризику; - розробка та узгодження заходів щодо зниження рівня ринкового ризику у разі порушення першою лінією захисту встановлених внутрішніх та зовнішніх обмежень за фактичними даними; - формування управлінської звітності з ринкового ризику для третьої лінії безпеки
комітет управління активами та пасивами	- встановлення нових або перегляд чинних лімітів за ринковим ризиком - визначення оптимальної структури активів та пасивів банку; - затвердження методології управління ринковим ризиком; - встановлення відсоткових ставок за активними та пасивними операціями банку; - прийняття рішень за основними параметрами портфелів цінних паперів; - визначення стратегії та тактики дії банку на фінансовому ринку; - прийняття рішень щодо емісії цінних паперів банку; - аналіз результатів стрес-тестування та інших показників ринкового ризику
3 лінія	
відділ внутрішнього аудиту	оцінка ефективності системи та стратегії управління ринковим ризиком, у тому числі перевірка методології ідентифікації, оцінки та процедур управління ринковим ризиком, що встановлені внутрішніми документами банку
правління банка	- визначення політики управління ринковим ризиком та забезпечення умови її ефективної реалізації; - контроль за усуненням виявлених недоліків у стратегії управління ринковим ризиком; - організація процесу управління ринковим ризиком; - затвердження внутрішніх документів з управління ринковим ризиком
рада банку	- визначення стратегії управління ринковим ризиком; - визначення схильності до ринкового ризику (апетит до ринкового ризику); - схвалення угод із пов'язаними особами, які можуть призвести до виникнення ринкового ризику

Як видно з таблиць 2, 3 та 4, стрес-тестування є одним з головних інструментів оцінки фінансових ризиків банку.

Стрес-тестування повинно передбачати кілька негативних сценаріїв, у тому числі консервативний. При формуванні стрес-сценарію розглядаються історичні та гіпотетичні події. Стресові умови мають враховувати внутрішньобанківські ризики та зовнішні ризики, що впливають на банківський сектор загалом.

Поряд із «стандартними» стрес-тестами, які ґрунтуються на оцінці потенційних втрат через реалізацію певних сценаріїв, банкам також рекомендується проводити реверсивні (зворотні) стрес-тести, які спрямовані на визначення набору стресових умов, котрі можуть призвести до суттєвого погіршення фінансового стану банку.

Банк періодично здійснює стрес-тестування кредитного, ринкового ризиків та ризику ліквідності з метою визначення, по-перше, можливих збитків через реалізацію цих фінансових ризиків, по-друге, співставності потенційних втрат з рівнем ризик-апетиту до кожного ризику.

Основні стрес сценарії вказано в таблиці 5.

Як зазначалося раніше, результати стрес-тестування бажано співставляти з рівнем ризик-апетиту за кожним фінансовим ризиком.

Ризик - апетит – це максимальний рівень фінансового ризику, який банк готовий прийняти у процесі досягнення встановлених стратегічних цілей.

Показники, які формують ризик-апетит, повинні відповідати наступним вимогам:

- наявність високої ефективності як міри обмеження ризику;

- відповідність існуючим та очікуваним вимогам національного регулятора.

Ризик - апетит затверджується радою банку та є невід'ємною частиною стратегії управління фінансовими ризиками.

Таблиця 5. Стрес-сценарії фінансових ризиків банку*

Назва ризику	Стрес-сценарії
Кредитний	- припущення щодо шокової зміни основних макроекономічних показників; - припущення щодо зміни фінансових класів або кредитних рейтингів боржників банку та відповідно ймовірності їх дефолту (PD); - припущення щодо зміни ринкової (справедливої) вартості застави та відповідно показника LGD; - припущення, які пов'язані з бізнес-моделлю банку
Ліквідності	- припущення щодо відпливу коштів клієнтів; -припущення щодо унеможливлення використання активів банку; - припущення щодо значного зменшення можливості залучення коштів вкладників та інших кредиторів банку; - припущення щодо закриття міжбанківських лімітів банками-контрагентами, материнським банком тощо; - припущення щодо необхідності використання додаткового обсягу активів банку, як застави для запобігання відпливу наявного фінансування; - припущення щодо додаткового залученні коштів у зв'язку з непередбачуваним використанням клієнтами права на отримання коштів у рамках наданих банком зобов'язань з кредитування; - припущення щодо значного зменшення можливості перерозподілу ліквідності з однієї валюти в іншу; - припущення щодо проблем у роботі з платіжними системами, які використовуються банком
Ринковий	-припущення щодо шокової величини зміни процентних ставок та ринкових індексів у кризових умовах; -припущення щодо зміни поведінки рахунків клієнтів, що не мають визначеної дати зміни процентної ставки (залишків на поточних та карткових рахунках клієнтів); -припущення щодо волатильності курсів іноземних валют, вартості акцій та інших цінних паперів, вартості товарів, уключаючи дорогоцінні метали -припущення, що пов'язані з реалізацією бізнес-моделі банку.

* *Джерело: побудовано автором на основі* [9]

Не рідше одного разу на рік рада банку розглядає питання корегування ризик-апетиту. Окремі значення ризик-апетиту можуть бути актуалізовані протягом фінансового року через зміну економічної ситуації або зміну регуляторних вимог до банків.

Приклад основних кількісних показників ризик-апетиту до фінансових ризиків наведено в таблиці 6.

Таблиця 6. Приклад кількісних показників ризик-апетиту до фінансових ризиків банку

Назва ризику	Кількісні показники ризик-апетиту
Кредитний	- максимальне зростання обсягу портфеля кредитів у відсотках до його величини на початок року; - максимальний обсяг заборгованості за одним боржником/групою пов'язаних контрагентів у відсотках до загального обсягу портфеля кредитів та регулятивного капіталу банку; - максимальний обсяг галузевої та географічної концентрації портфеля кредитів у відсотках до загального обсягу портфеля кредитів (конкретний перелік видів економічної діяльності та географічних регіонів визначається банком відповідно до його бізнес-моделі); - максимальний обсяг портфеля кредитів за кредитними продуктами у відсотках (конкретний перелік продуктів визначається банком відповідно до його бізнес-моделі) до загального обсягу портфеля кредитів.
Ліквідності	- максимальний розмір GAP – розривів за певними періодами; - максимальний обсяг вкладення у фінансові активи; - максимальний обсяг зобов'язань банку за певними типами контрагентів (банками, небанківськими фінансовими установами, юридичними особами, пов'язаними з банком особами, фізичними особами); - максимальний обсяг неліквідних активів до загального обсягу активів банку.
Ринковий	- максимальна частка портфеля цінних паперів в активах банку; - максимальна частка відсоткових пасивів у базі фондування банку; - максимальний обсяг інвестування в цінні папери окремо за кожною установою; - максимальний обсяг загальної суми інвестування до регулятивного капіталу банку; - максимальне значення загальної відкритої (довгої/короткої) валютної позиції банку до його регулятивного капіталу; - максимальне значення загальної довгої відкритої валютної позиції банку до його регуляторного капіталу; - максимальне значення загальної короткої відкритої валютної позиції банку до його регуляторного капіталу

У відповідності до Положення НБУ «Про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах» ризик-апетит залежить від виду фінансового ризику та таких загальних якісних вимог, а саме [9]:

1) повноти внутрішньобанківських документів з управління ризиками, які відповідають бізнес-моделі та стратегії розвитку банку;

2) наявності опису процесів банку, що визначають ключові точки, в яких банк може наражатися на суттєві ризики;

3) достатнього рівня кваліфікації персоналу банку, що забезпечують виконання процесів з управління ризиками;

4) достатності та належного функціонування інформаційних систем банку щодо управління ризиками, необхідних для підтримки процесів;

5) наявності в інформаційних системах щодо управління ризиками банку повних та якісних даних, що забезпечують належну оцінку величини фінансових ризиків;

Контроль за виконанням ризик-апетиту здійснюється за двома внутрішніми лініями безпеки банку:

- відділ управління банківськими ризиками;

- відділ внутрішнього аудиту.

Контроль передбачає формування регулярної управлінської звітності за кількісними показниками ризик-апетиту, яка надається комітетам, правлінню та раді банку.

Висновки з цього дослідження. Ефективне управління фінансовими ризиками банку грунтується на внутрішніх лініях безпеки. На першій лінії ризики ідентифікують та вимірюють; друга лінія відповідає за незалежну оцінку ризиків, а третья - за визначення стратегії управління фінансовими ризиками та вирішення конфлікту інтересів внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів.

Література

1. Бобиль В. В. Фінансові ризики банків: теорія та практика управління в умовах кризи : монографія. Дніпропетровськ : ДНУЗТ, 2016. 298 с.

2. Бондаренко Л. А. Ризик-менеджмент кредитної діяльності комерційного банку : автореф. дис. … канд. екон. наук : 08.00.08. Київ, 2007. 23 с.

3. Управління ризиками банків : монографія у 2 т.: Управління ризиками базових банківських операцій / за ред. А.О. Єпіфанова, Т.А. Васильєвої. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. Т. 1. 283 с.

4. Грюнинг Х. Ван., Брайонович-Братанович С. Анализ банковских рисков. Система оценки корпоративного управления и управления финансовым риском. Москва : Весь Мир, 2004. 150 с.

5. Едвардес У. Ключові фінансові інструменти: орієнтуваннята інновації у світі деривативів. Київ : Всеувито ; Наукова думка, 2003. 255 с.

6. Коваленко В. В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика : монографія. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. 228 с.

7. Козьменко С. М., Шпиг Ф. І., Волошко І. В. Стратегічний менеджмент банку : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2003. 734 с

8. Роуз Питер С. Банковский менеджмент. Москва : Дело, 1995. 768 с.

9. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text (дата звернення: 25.05.2022).

10. Закон України «Про банки і банківську діяльність». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/212114?find=1&text=%D1%80%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F#w1_1 (дата звернення: 25.05.2022).

References

1. Bobyl', V.V. (2016), *Finansovi ryzyky bankiv: teoriia ta praktyka upravlinnia v umovakh kryzy* [Financial risks of banks: theory and practice of crisis management], DNUZT, Dnipropetrovs'k, Ukraine.

2. Bondarenko, L.A. (2007), “Risk management of credit activity of a commercial bank”, Ph.D in Economics Thesis, Money, finance and credit, Vadym Hetman Kyiv National University of Economics, Kyiv, Ukraine.

3. Yepifanov, A.O., Vasyl'ieva, T.A. and Koz'menko, S.M., (2012), *Upravlinnia ryzykamy bazovykh bankivs'kykh operatsij* [Risk management of basic banking operations], vol, 1, Ukrainian Academy of Banking, Sumy, Ukraine.

4. Gryuning, Kh.Van., and Brayonovich-Bratanovich, S, (2004), *Analiz bankovskikh riskov. Sistema otsenki korporativnogo upravleniya i upravleniya finansovym riskom* [Analysis of banking risks. Corporate Governance and Financial Risk Management Assessment System], Ves Mir, Moscow.

5. Edvardes, U. (2003), *Kliuchovi finansovi instrumenty: oriientuvanniata innovatsii u sviti deryvatyviv* [Key financial instruments: targeting and innovation in the world of derivatives], Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.

6. Kovalenko, V. V. (2010), *Stratehichne upravlinnia finansovoiu stijkistiu bankivs'koi sys-temy: metodolohiia i praktyka* [Strategic management of financial stability of the banking system: methodology and practice], Ukrainian Academy of Banking, Sumy, Ukraine.

7. Koz'menko, S.M., Shpyh, F.I. and Voloshko, I.V. (2003), *Stratehichnyj menedzhment banku* [Strategic management of the bank], Universytets'ka knyha, Sumy, Ukraine.

8. Rouz, P. S. (1995), *Bankovskiy menedzhment* [Bank management], Delo, Moscow.

9. National Bank of Ukraine (2018), "Regulations on the organization of the risk management system in banks of Ukraine and banking groups", available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text (Accessed 25 May 2022).

10. Verkhovna Rada of Ukraine (2001), Law of Ukraine "On Banks and Banking", available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text (Accessed 25 May 2022).

Стаття надійшла до редакції 25.05.2022 р.